

?? KIRUV QUANDRIES ??
Halachic Dilemmas in Outreach

*Dedicated in loving memory of Jerry Hahn
beloved husband, father, grandfather and friend.*

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsweb.org

"נצות" קירוק רחוקים

לאחר־כך יכול בעמית לא תעמד על־הם רצף את יהיה:
לא־תשנא את־אחיו בלב־בך הוכח תוכיח את־עמיתך ולא
תשא עליו חטא: לא־תקם ולא־תטר את־בני עמך ואהבת
לרעה כמיון את־יהוה:

①
ויקרא
(קרי' א' י"ב)

מצוה רלט

② ספר הדין

מצות תוכחה לישראל שאינו נהג כשורה

(א) להוכיח את־ישראל שאינו מתנהג כשורה, בין בדברים שבין אדם לחבירו או בין אדם למקום, שנאמר ויקרא י"ט, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. ואמרו בספרא, מניין אם הוכחתו ארבע וחמש פעמים ולא חזר, שאתה חייב להזכיר ולהוכיח, תלמוד לומר הוכח תוכיח. ועוד אמרו זכרונם לברכה בגמרא (ב"מ ל"א ע"א) הוכח תוכיח, אפילו מאה פעמים.

ואמרו שם בספרא, יכול מוכיחו ופניו משתנות, תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא. וזה מלמד שבתחילת התוכחה שראוי לאדם להוכיח בסתר ובלשון רכה ודברי נחת, כדי שלא יתבייש. ואין ספק שאם לא חזר בו בכך, שמכלימין אותו החנוטא ברבים ומפרסמין חטאו ומחרפין אותו עד שיחזור למוטב.

משרשי המצוה, לפי שיש בזה שלום וטובה בין אנשים, כי כשיחטא איש לאיש ויוכיחנו במסתר, יתנצל לפניו ויקבל התנצלותו וישלם עמו, ואם לא יוכיחנו ישטמנו בלבו ויזיק אליו לפי שעה או לזמן מן הזמנים, כמו שנאמר ברשעים (שמואל ב' י"ג כ"ב) ולא דבר אבשלום עם אמנון וגו'. וכל דרכי התורה דרכי נועם ונתיבותיה שלום.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (ערכין ט"ז ע"ב) שחייב מצוה זו עד הכאה, כלומר שחייב המוכיח להרבות תוכחותיו אל החוטא עד כדי שיהיה (ב) קרוב החוטא להכות את המוכיח, ומכל מקום אמרו זכרונם לברכה (שם) גם כן שאם יראה המוכיח שאין בדברי תוכחותיו שום תועלת נמצא, מתוך גודל רשע החוטא, או שהוא איש אלם ורשע ביותר ומתירא ממנו (ג) שלא יעמוד עליו ויהרגנו, שאינו חייב במצוה זו באיש כזה. וזהו אומנם זכרונם לברכה (יבמות ס"ה ע"ב) כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה לשתוק במקום שאין הדבר נשמע, לפי שיהיה בענין קלון למוכיח ולא תועלת לאשר הוכח.

ומכל מקום יש להתישב לכל בעל נפש ולהשגיח הרבה בענינים אלה, ולחשוב ולראות אם יהיה תועלת בדבריו אל החוטא שיוכיחנו, ויבטח בשם כי הוא יעורנו בהלחמו עם שונאיו, ואל ירך לבבו ולא יירא, כיוי שומר את כל אוהביו וכל הרשעים ישמידם, ואם ישוב החוטא מחטאו יהיה לו בזה שכר גדול. ומו שבידו להשיבו ולמתות בו ולא מיתה, הוא נתפש על חטאו, וזה דבר ברור מדבריו רבותינו גם מן הכתוב.

ועוד אמרו זכרונם לברכה (ב"מ ל"א ע"א) (ד) שאפילו הקטן חייב להוכיח הגדול, אם יראה הגדול הולך בדרך לא טוב. ויתר פרטי מצוה זו נתבארו במקומות מפורזים בתלמוד. ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. ועובר עליה ולא הוכיח בענין שאמרנו, ביטל עשה, ועוד שהוא מכת הרשעים שעושים כן.

③ מ' סנהדרין (כ"ג)

א"י בישלו איש באחו * איש בעין אחיו מלמד שכולן ערבים זה בזה

④ כל' יקר (ויקרא ט)

והפ' שנאמר ולא תשא עליו חטא, מכלל שאם לא תוכיחו אז יהיה חטאו נשוא עליך וזה לפי שכל ישראל ערבים זה בעד זה, והמלוה לחבירו ונותן לו ערב בזמן שהערב רואה שהלוה מפור ממונו הוא מוכיחו מיראה הערבות פן יצטרך לשלם בעבורו, כך הערבות של כל ישראל גורם התוכחה ואם אינו מקבלה אזי נקי הוא ממנו כי אין שורת הדין נותן שיסבול אחד בעד חבירו שאינו ברשותו, אך בדבר זה לבר נעשו ישראל ערבים שבזמן שיש בינו למחות ואינו מוחה אז דין הוא שיתפש בעבורו וישא עליו חטאו אם לא יוכיחו.

מש' משלו בזה במי שקודח בספינה תחתיו צעקו עליו כל אנשי הספינה מה זו אתה עושה, השיב להם הלא תחתני אני קודח אמרו לו אם יכנסו המים תחתך אז תטבע הספינה מכל וכל, כך אמר איוב לחבירו ואף אם אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי (איוב י"ג ה), ומה השיבו לו חבירו אם יוסף על חטאתו פשע בינינו יספוק (שם לו ז). לכך נאמר ולא תשא עליו חטא:

⑤ מ' ר"ה (כ"ב)

הפ' אפ"ס שילא מוליא - סברי כל ישראל ערבים זה בזה למות:

הני אהבה בריה דר' ורא' כל הברכות כולן אע"פ שיצא מציא' הדין מברכת הלחם וברכת הדין שאם לא יצא מציא' ואם יצא אינו מציא'

⑥ שולחן ארוך ג (ו) אף־על־פי שיצא כפר, מברך (יא) להוציא את אחר (ו) ידי הוכחות: (ס' תרצ"ה)

7 רחוק (ספר האבות)

המונייה התיישבית היא שצוננו לקדש השם והוא אמרו (אמור כנ) ונקדשתי בתך בני ישראל. וענין זאת המצוה אשר אהנו מצוים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם ושלא נפחד בהיות שום מויק, ואע"פ שבא עלינו מכריח גובר יבקש ממנו לכפור בו יתעלה לא נשמע ממנו אבל נמסור עצמנו לכותה ולא נתעו לחשוב שכפרנו ואע"פ שלבנו מאמין בו יתעלה. וזאת היא מצוה קדוש השם המצוים בה בני ישראל בכלים רוצה לומר מסירת נפשנו למות ביד האונס על אהבתו ית' ואמונת יחודו. כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה (ויהי ג) בזמן נבוכדנצר הרשע כשגור להשתחוות לצלם והשתחוו כל העמים וישראל ככלל ולא היה שם מקדש שם שמים והיתה בזה חרפה גדולה על ישראל שנעדרה המצוה הזאת מכלם ולא היה שם מקיים אותה אבל פחדו הכל ולא נצטווה מצוה זו אלא למעמד הגדול שהוא שפדו כמנו העולם כלו והיה בו ראוי שיפורסם הייחוד ויגלה ברבים בעת ההיא. ויעד השם על ידי ישעיה (כג) שלא תשלם חרפת ישראל בעדות הדיא וייראו בהם ילדיהם בעת ההיא הקשה לא יפחדו המות וימסרו נפשם ויפרסמו ויחזקו האמונה ויקדשו את השם ברבים כמו שצונו יתעלה על ידי משה רבנו. והוא אמרו לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי וגומר. ולשון ספרא (אמור פ"ט) על מנת כל הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקדישו שמי ברבים. ובגמר סנהדרין (ע"ג) אמרו בן נח מצווה על קדושת השם או ואם אתה אומר כי שמע שבע מצוות נצטוו בני נח ואם אתה אומר כי המניא הוה. הנה כבר התבאר לך שהיא מכלל מספר המצוות שהם זוכה לישראל ולקחו ראיה על מצוה זו מאמרם ונקדשתי בתוך בני ישראל. והנה התבאר משפט מצוה זו בפרק שביעי מסנהדרין (ע"ג):

8 צקריס (כי יבוא ביה)

(כו) אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלה עליהם כאלה וכשכונתה, לשון רש"י. ולפי דעתי, כי הקבלה הזאת, שיודה כמצות כלבו והיה בעיניו אמת ויאמין שהעשה אותן יהיה לו שכר וטובה והעובר עליהן יענש, ואם יפטר כאחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארור. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשיקן לתאווה או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו כחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות, כטעם קיימו וקבלו היהודים (אסתר ט כז). והנה הוא חרם המורדים והכופרים:

ובירושלמי בסוטה (פ"ג ה"ד) ראיתי, אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת, רבי שמעון בן יקים אמר. זה החזן, רבי שמעון בן חלפתא אמר זה בית דין של סוף דמר רב יחודה ורב הונא בשם שמואל על הדבר הזה קץ יאשיהו ואמר עלי להקים, אמר רבי אסי בשם רבי תנחום בר חיאי למד ללימד ושמר ועשה והיה ספק בינו להחליק ולא החזיק הרי זה ככלל אורו. ידרשו בתקומה הזאת, בית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המכסים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו היה יסור להחזיק החורה ביד הרשעים המכסים אותה הרי זו ארור.

וזה קרוב לענין שפירשנו:

11

יחזק
זכור (אזכור ב')

ננו (אבות פ"א י"ב) "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן הכהן, אהב שלום ורורף שלום אהב את הבריות ומקרבן לתורה", ופ"י הרמב"ם "אמרו שאהרן ע"ה כשתי מרגיש כאדם שתוכו רע וכי, ה'י מתחיל לו לשלום והיה מתאהב אליו והיה מרבה לספר עמו, והיה האיש ההוא מתכניש בנפשו, ואומר אזי לי, אלול ה'י אהרן יודע צפון לבי ורוע מפעלי, לא היה מתיר לעצמו להסתכל עלי, כל שכו שידבר עמי, ואמנם אני אלול כוזבת אדם כשר, לכך אני אמת את דבריו ומחשבתו ואהיה חוזר למוטב, ונעשה מתלמידיו הלומדים ממני".

"אהוב את הבריות ומקרבן לתורה", שחיס אלו אחת הו, שא"א לקרב את הבריות לתורה אלא ע"י אהבת הבריות. כי אדם שתוכו רע מהוה סכנה לכל סביבתו, וא"א לאדם לסכן עצמו ולנסות להשפיע עליו להתחזרו למוטב, ולא עוד אלא כשם שאדם זה שתוכו רע חושב כלכו כי אילו ידע אהרן שתוכו רע, לא ה'י יכול להסתכל עליו, כמתחבתו כן הוא, וא"ן צדיק כאהרן יכול להסתכל עליו, מחמת רגשי תיעוב המלאים אותו למראה איש רע מעללים הלזה, ואם כן הא"ן מקרבין אדם זה לתורה, רק ע"י מדת "אהוב את הבריות". האהבה גוברת על רגש הריחוק, ועל ידה מסוגל הצדיק לקרב את הכל, ולהחליק אור התורה במחשכי הבריות.

9 סבתן אבות (א"י)

יב הלל ויבאי קבלו מדם הלל איבד ד"י בתלמידיו של אהרן אהב עליהם ורודף שלום אהב את הבריות ומקרבן להנהיג:

10 רחוק (פ"ג אבות)

יב בתלמידיו של אהרן, אמרו אהבין עליו השלום כשהיה מרגיש נחמס שחזו רע או שזיו מספרים לו שחזו רע ונתייר ענינה היה משהי לו לשלום והיה מתחזק עליו והיה מרבה לספר עמו והיה מרבה לספר עמו. ונכחו אמרתי הוי לי חזיו היה יודע שה"ן לפני רועי מפעלי לא היה מתיר לענינו להסתכל בו כן צדיק עמי ומאמץ על: חזיו בתוקף חרם כשר לכן מ"י אהבתי את דבריו ומחשבתו ואהיה חוזר למוטב ונעשה מתלמידיו מתלמידיו להומדים ממנו ואתה ה"י כשהיהו בוחז המדה הנכבדת בשלום ובניאור הלך חמי ורביה שזכר מוען ועל זה הענין באפורסם עליו מ"ן הלל ואמר ג"כ כשהי"ן שם הלל נותן הכנה כספ"ן והיה חומר ג"כ מ"י שזכר הכנה כקריאה ויחזקו כשם יתקן אול מ"י שלא למד כלל ראו ליתר ומו שמש"ש בהג"א ימות רזה לומר מ"י שמתפלגים בתורה ויקבלו מאמץ חזונה וה"ו היה פונה בזה האממר כמו שהי"תה ויחזקו עליו הלל (מ"ן) נבחה לחימה (ל) לזה לומר שה"ן מזה"ל לו להומד חסם ציטוט חסם חסם חלום מתלמידיו

(12) הלכות יורה דעה

וזהבית את ה' אלהיך שיהא שם שמים
 בכתאבה על ירך שיהא קורא ושונה ומשמש תיה ויהא משאו ומתנו (ג) בנחת
 עם הבריות מה הבריות אימרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו
 שלמדו תורה אוי להם לבריות שלא למדו תורה פלוגי שלמדו תורה ראו כמה
 נאים דרכו כמה מתוקנים מעשו עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אהה
 ישראל אשר כך אחפאר אבל מי שקורא ושונה ומשמש תיה ואין משאו ומתנו
 באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אימרות עליו אוי לו לפלוגי
 שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה אוי לו לרבו שלמדו תורה פלוגי שלמד
 תורה ראו כמה מקלקלין מעשו וכמה מכוערין דרכו ועליו הכתוב אומר
 באמור להם עם ה' אלה ומארכו יצאו

(13) הלכות יורה דעה

שם אביו אמר כדמתי והנחת כי . ובענין
 עלה דל' דפי ספיקות והנחת הכולל להנחות המנוגות הלאו והנחתו אוי לו סנדק
 תורה כי אוי תלמידי סנדק התורה והתנו כ"ל כנה הנותנת יתוך כך חינוך הכס גדול חזק . ופירוש
 הסנדק דלמחר נהם עם כי היינו דילמתי עם ה' אלה ל' סנדקים חובתו ומלמדי ילמי פ"י ילמי
 מדקן אבן והמוכר . ופירוש מה אנו תורה כפניו י

(14) הלכות יורה דעה

קרו ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי מ"ש ונקדשתי מוזר . שם לא יחלו הוא קדוש
 ממילא . רק יליך שאינו מחלל ואינו מקדש , כגון אם אנסוהו לטור עבירה שאינו מחלל אהר
 שהא תוכח על מעשה וכ"ל לא קדש , וכזה לוב שקדשו גם או מ"י שיסכרו וכסס על קדושת הכס .
 וקדושת שמו ית' יהי' מ"י כ' דברים מ"י החע"ס שיעשו סס קדושו . וע"י האס' ונסלחות שיעשה בעולם ואם
 ילנה לומר שקדשו שמו מ"י חע"ס ושמיחה המלוח היל' ומקדשתי לעיני כ"י , וכח"ש ונקדשתי , גכסעל
 רופו נ"כ כי או יקדש מ"י שיעשה להם נסים ונסלחות וסידור הכסע , אך זה חלוי נקדושת ישראל אם
 יאוסמו כס על סכסס לכח כחוח החומר ולמסרו לאכדון על קדושת שמו כן גם בעולם הגדול הכנע
 סכסס רצמריית ויסקדש מ"י הנכנה סלחית , וזה רק כמוסר עלמו שלא מ"י לעסוח לו גם שזה מקדש
 כסס נלחח וזהו וקדש מ' נקדושת רהגתו הפלחית מרוחם כן הכנע , וע"ז מניח ענין כל הפ"י שמסרו
 ח"ע שלא מ"י שיעשה להם גם . ומעטס השני' של פכוס (המוכזה כהענין דף ית) כאלתו פ"ס אשפריות
 שלא יעסס גם אם להפדר וכוח המעניר על דח אם להעדר וכוח הפקליס כהחייבו מיהה גל"ז , ונח"ס
 סוך כ"י דשו שמתע קדושת הכס כוח דוקא כרכיס וע"י חו"ל כסנהדרין (דף ע"ד) כסדה של כסרה
 לחיס חוך חוך :

(15) אגרוג משה (אה"צ ח"ג סי' כ"ג)

אך הוריתי שכל תיה אף סצריך
 לעצמו והוא גדול מאד מחוייב ללמד מקצת זמן גם עם
 אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו והבאתי ראיה מהא
 דר' פרידא שליכד לתלמיד קסה הבנה שהוצרך ללמד
 עמו ד' מאות וימני בעירובין דף ג"ד ע"ב אף שבזמן
 הזה היה יותר טוב אם לכד לעצמו והיה לו סכר
 גדול חי די מאות שנה וכל דורו הביא בזכות זה
 לעוה"ב . שלבאורה היה אסור דלעצמו היה עדיף , דהוא
 למד עמו במקצת הזמן שמחוייב לבטל מתלמודו ולמד
 עם אחרים , ומסתבר לי שהוא ג"כ שיעור מעט עשירית
 הזמן שיש לו ללמוד תורה ואולי יכול להוסיף עד
 חומש וצ"ע לענין השיעור .

(16) RAMBAM כתב"פ (ה' הלכות יורה דעה)

ב' יכשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא
 חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך . ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל
 ללמד את כל התלמידים אע"פ שאינן בניו . שנאמר ושננתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידיך שהתלמידים
 קרויין בנים שנאמר ויצאו בני הנביאים . אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו . להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן חבירו :

עליו תראה R' (17) יונה

קצה החלק הששי, מי שיש בידו למחות ואינו מוחה ואין בפיו תוכחות, ועל מעשה החטאים לא ילטוש עין ולא ישגיח, ולא יהיה להם לאיש מוכיח. והנה נצטוינו לבער הרע מקרב עמנו, שנאמר (דברים יג) ובערת הרע מקרבך. ואמרו רבותינו (שבת נד ב) כל מי שיש בידו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה, נתפש על אנשי ביתו. יש בידו למחות עירו ואינו מוחה, נתפש על אנשי עירו. יש בידו למחות בכל העולם ואינו מוחה, נתפש על כל העולם. ונאמר (יקרא כו לז) וכשלו איש באחיו, ודרשו בו זכרונם לברכה (סנהדרין כו ב) איש בעון אחיו. ואמרו, כל ישראל ערבים זה לזה.

וגם כן אינו ראוי להרחיק מחללי שבתות ולמאוס אותם אלא לקרובם ולזרזם בעשיית המצות. וכבר פרו ז"ל שהפושע שפשע ברצונו כשיבוא לבית הכנסת להתפלל מקבלין אותו ואין נוהגין בו מנהג בזיון וסמכו אותו לדברי שלמה ע"ה לא יבזו לגנב כי יגנוב לא יבזו לפושעי ישראל שהן באין להתפלל בסתר ולגנב מצות.

It's also not proper to alienate and scorn people who desecrate the Shabbat. It's our duty to befriend them and encourage them in the fulfilment of mitzvot. Our sages have explained that when a transgressor who sinned volitionally enters a synagogue to pray, he is to be welcomed and not subjected to derision. In this ruling, they relied on the counsel of King Solomon of blessed memory: 'a thief shouldn't be despised for stealing.' Don't despise transgressors in Israel when they secretly come to pray and steal mitzvot.

RAMBAM (18) אצנת הענה רמ"ח

CHAFETZ CHAIM (19) אצנת גאס"ח

כי באמת בזמננו אפילו הרפשים והחוטאים מצוי הרבה ביניהם שאינם להכעיס ח"ו, רק תתעים הם ע"י איזה פושעים שמתעים אותם מן הדרך. ומצוה רבה לרחם עליהם ולהורותם הדרך הנכונה, וכמש"כ והורית להם את הדרך ילכו בה וגר ואותם התלמידים חכמים אשר נתן להם ה' חכמה ובינה, ויש בכוחם לרפא שבר עמנו, להורות הדרך הסלולה לה, אין להם לחשב בעת הזאת, ובכל מאמצי כחם עליהם להשתדל בזה.

"In truth, today, even free thinkers and transgressors are prevalent that do not deliberately transgress, but are led astray by others. It is a great Mitzvah to show them compassion and to teach them the correct path as it says, 'And you will teach them the path they should walk in etc.' Those Torah scholars whom the Almighty has endowed with wisdom and understanding and have the ability to heal our nations breach and to show them the path leading to Hashem, should not hesitate at this critical juncture, but with all their strength should devote themselves to this cause."

VAYIKRA (ויקרא) (16:1)

¹¹ You shall not steal, you shall not deny falsely, and you shall not lie one man to his fellow. ¹² You shall not swear falsely by My Name, thereby desecrating the Name of your God — I am Hashem. ¹³ You shall not cheat your fellow and you shall not rob; a worker's wage shall not remain with you overnight until morning. ¹⁴ You shall not curse the deaf, and you shall not place a stumbling block before the blind: you shall fear your God — I am Hashem.

.. לא תגנבו ולא תהקישו ולא תשקרו
 איש בעמיתו ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה: לא תעשק את רעך ולא תגול לא תלין פעלת שכיר אתה עדר בקר: לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה:

AVODA ZARA (אבודה זרה) (1:1)

FROM WHERE do we derive the law THAT A PERSON SHOULD NOT EXTEND A CUP OF WINE TO A NAZIR, AND NOR A LIMB TAKEN FROM A LIVING (ANIMAL) TO NOAHITES? — For SCRIPTURE STATES: AND BEFORE A BLIND PERSON YOU SHALL NOT PLACE A STUMBLING BLOCK.¹³

The Gemara develops its question: But here in the Baraisa, even if we would not give [the nazir or the Noahite] the forbidden item, he could take it himself, yet [the one handing him the forbidden item] transgresses on account of And before a blind person you shall not place a stumbling block. Clearly, this verse applies even when the opportunity to sin already exists. If so, the same should apply to one selling an animal to an idolater: Even if the idol worshiper has his own animal, it should be forbidden to sell him another one!

The Gemara answers: What are we dealing with here in the Baraisa? — Where [the person extending

the forbidden item and the person taking the forbidden item] are located on two sides of a river. In this case, the latter cannot access the forbidden item without assistance from the former. The one extending the forbidden item thus creates the opportunity to sin.¹⁴

The Gemara lends support to this understanding of the Baraisa: A precise reading of the Baraisa also supports this interpretation, for the Baraisa states, "A PERSON SHOULD NOT EXTEND . . ." and does not state "A person should not hand . . ."¹⁵

The Gemara concludes: Indeed, infer from this that the Baraisa is dealing with a case where they are standing on opposite sides of a river, and only then is it prohibited to give the nazir or Noahite the forbidden item, because he thereby creates the opportunity to sin. Similarly, the seller of an animal to an idolater would transgress the commandment, And before a blind person do not place a stumbling block, only where the idolater did not own another animal.¹⁶

The Gemara presents no further proofs to decide the reason for the ban.¹⁷

RAMA (רא"מ) (יא:א)

הנה (1) ודוק! לכן עבודה זרה (1) או לעובד כוכבים שחוקו בוקרו הלבוש לעבודה זרה כוכבים אצל (2) להם עובד כוכבים פני (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

RAMBAM (רמב"ם) (ה' כ"ג)

יד כל שאסור למכור לגוי אסור למכור לישראל שהוא ליסטים. מפני שנמצא מחוק ידי עובר עבירה ומכשילו. וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחוק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאוה לבו הרי זה עובר בלא תעשה שני ולפני עור לא תתן מכשול: הבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לו

RAMBAM (רמב"ם) (ה' כ"ג)

[1] אמר הי ולפני עור לא תתן מכשול. הכוונה (ה' י"ג) בזה, שמי שעוורה אותו התאוה וההדעות הרעות. אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעונו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך. ומחשבה, "אלמהראת", והעור, "אלמצמד", והמזרה, "אלמדרא", והורק, "אלפאס" שחופרין בו את האדמה. מנג' יד, חרמש קטן שאינו קוצר אלא מלוא היד בלבד, ולפיכך נקרא מגל יד. ומנג' קציר, ידוע, ואמרו כל שמלאכתו מיוחדת לעבורה הם הכלים שאסור להתעסק בשביעית באיתן העבודות שנעשו אותן כלים בשבולן, כגון החרישה והקצירה כל הכלים המיוחדים להם אסור למכרם בשביעית. וזה לא נאסר אלא לחיבור על השביעית, אבל מי שאינו חשוד מותר למכור לו כל מה שיבקש מפני שהוא מצניעו

CHULLIN (25) חולין (ק"ה)

Our Rabbis taught: A man should not give any bread to the waiter while the cup [of wine] is in the hand [of the waiter] or in his host's hand, lest there occur a mishap at the table. If the waiter has not washed his hands, one may not put bread into his mouth.

הנו רבנן לא יתן אדם פרוסה לשמש בין שהכוס בידו בין שהכוס כדושל בעל הבית ישא יאדע דבר קלקלה בסעודה והשמש שלא נטל ידיו ואמר ליתן פרוסה לתוך פיו

KESEF MISHNA (27) כסף משנה

יש אסור להאכיל מי שלא נטל ידיו ואם כהוה עתה לתוך פיו וכו'. ברייתא: אם והשמש של נפל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו וכו'. פירוש: פרוסה נקט לתוך פיו חמ"ג שאינו נוגע וכו' שאסור ליתן בידו:

RAMBAM (26) רמב"ם (ק"ה)

יש אסור להאכיל מי שלא נטל ידיו ואף על פי שהוא נותן לתוך פיו. ואסור לזלול בנמילת ידים. וצוויים הרבה צוו חכמים והזהירו על הדבר. אפילו אין לו מים אלא בדי שתייה נטל ידיו במקצתן ואחר כך אוכל ושותה מקצתן:

SHULCHAN ARUCH (28) שולחן ארוך (א"ח קס"ח)

ב' המאכיל

לאחרים (ח) אינו צריך נטילת ידים, והאוכל צריך נטילת ידים (ט) אף על פי שאחר נותן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל. (י) יהוא הדין לאוכל במגרפה (פרוש, כלי שיש לו שנים, פירוש: בלעז) שצריך נטילת ידים. (יא) ואסור להאכיל (יא) למי שלא נטל ידיו (יב) משום לפני עור לא תתן מכשול (הרי"י סי' פ' אלו דברים):

S'A (29) ס"א (א"ח קס"ט)

א *אכל דבר שמביאין לפני האדם (א) שיש לו ריח והאדם תאב לו, (ב) *צריך לתן ממנו (ג) *לשמש (ד) מיד. ומדת הסיידות הוא לתן לו *מנד (ד) מכל מין (ג) ומין. (ה) *ולא יתן לו כל זמן שהכוס (ו) בידו או (ז) ביד בעל הבית (וורקא לשמש, אכל לאחר שבסעודה מתר (ח) לתן (ג) כבי האי גונא) (הרי"י סי' פ' אלו דברים). *ואסור (ט) לתן לו פרוסת פת אלא אם כן יודע בו שנטל ידיו: ב (י) *לא יתן לאכל אלא *למי שידע בו שיברך.

TALMIDEI R' YONAH (30) תלמידי ר' יונה (ברכות נ"ד. דפ"ו ה"ג)

לא יתן אדם פרוסה לשמש אלא אם יודע בו שנטל ידיו. יש למדין מכאן שאין ראוי להם לאכיל אלא למי שידע בו שיברך ונראה שכן שמחכין לעשות מצוה שנתן במורת דקה מותר:

BEIS YOSEF (31) בית יוסף

ב' ובתב ה"ר יונה בסוף פרק אלו דברים (ס. ד"ה לא) יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שידע בו שיברך ונראה שכן שמחכין לעשות מצוה שנתן במורת דקה מותר ע"כ ואין דבריו נראים דהא ליתן לשמש נמי מצוה הוא ואפילו הכי לא יתן לו אלא אם כן יודע שנטל ידיו:

BAIYS CHADASH (32) ב"ח חדש

חבל צמי שאינו

יודע בו אם יברך אם לאו בשעה שנותן לו אינו עובר כלום אלא אדרבה מקיים מצוה דקה ואם אין העני מברך הנותן דקה אינו עובר בזה על לפני עור בשעת נתינה וקיים מצוה דקה ואפילו יודע בו שהוא עס הארץ גמור ולא יברך כלל לא מפני כך ינטל מצוה דקה ומה שהשיג על זה ה"ר יונה נראה לי דאיהו

בתב

ה"ר יונה בסוף פרק אלו דברים יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שידע בו שיברך ונראה שכן שמחכין לעשות מצוה שנתן במורת דקה מותר עד כאן ורצונו לומר דביודע שלא נטל ידיו אם נותן לתוך פיו או לידו כדי לאכלו [מיד] עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא י"ד)

Taz 33 (אורח קוס)

(ג) בחור' לדקה. זה דעת הר"י ונראה שישו דמותו לקדש סוף דלוי וספק אם ישול ידיו ולכן ספק מתי מדי ודלוי לקדש וספק כי"ס ליתן לשמש בני מעוט סוף ולפי' ליתן ליתן ל' חל"כ ודע שמהו ידיו ולי' דסמך כנס מחזיו ולא ידע לבנו אם יזכרו מחלם על הנעילה מחל"כ בלחם שמתקן קי' קלוף ולא ידע לקבל ויחזיק מלוח לדקה:

NETZIV 34 (אורח קוס)

גם מה שכת' (בב"ב דף ח) טעם על רבי שלא רצה ליתן מפתו לעם הארץ משום שאסור ליתן לאכול לאדם שאינו מברך וכהר"י ס"פ אלו דברים. לא נראה, דאטו מי שא"י לברך אין מצווים להחיותו ומכש"כ בדרך צדקה, וכמבואר בהרמ"א (בסי' קסט ס"ב) והמחבר שם לא מיירי אלא במקרה ולתענוג שיאכל בשעה שאוכל בעה"ב אבל פרנסה תמידית ודאי שרי לכו"ע, ותו אם נותן לעני והולך לו שרי כיון דיכול לתלות שילך אצל חכם וירמדנו או שיסוב בסעודת ת"ח והת"ח יברך לו כמבואר (בע"ג דף טו): דכל היכי דאיכא למתלי תרינין ע"ז, ואפילו במילתא דלא שכיחי היכא דאיכא דרכי שלום עיין תוס' גיטין (דף סא) ד"ה משאלת, והרי אפילו עכו"ם מפרנסין משום ד"ש עם עניי ישראל, ונוכל לומר דהשו"ע מיירי בנותן לעני פרוסה ואוכל לפניו בלא ברכה אבל בהולך מלפניו ואוכל במקום אחר ודאי שרי.

ISH CHAZON 35 (אורח קוס)

ונראה דלא דהקילו הכמים בספק השי"ע וספק ממשול ודלוי אכור ליתן לפני עור וביה רלוי להחמיר בספיקות, משום דאם בלוי להחמיר בספיקות נמי נעשה מכשול שמוע חסד ודלוי חיים ושלוי מעלמנו ומתם וכן רק ע"ה וחייבין להחמיר להחיותם ולהטיב עמם, וכש"כ שנה להדנות שנה והחיות מיטע ונייבוס, וינכרין על לא תשגח וכו' כהה לאוין שאין היסורן קל מליסור זה שלוי שאין להגיל חותם ממנו [ואף למטר נעכו"ם קן שגם קן מוזכרין ענ הסגוי עם ישראל] וכן אמרו מ"ק י"ז ה' במה נזו גזון, והנכך שקטו חזיל בפנים עד כמה שיש להחמיר לקונסם ולמשוך ודלוי מתם ושנה גרום מכשויים ויחר גדולים נהם ולנו, והכריעו לאסור להכנס גזמן שבוה ודלוי לענייה והחיר בספק זה דרך המולדת והכריעו, [והיינו נמי עטמא דשרין בשעה שאין הליסור עדיין מוכן כנו שמוחר נמכור שיה להשור על הכעסר ואל נחמר הלוא נאחר שהיטע לעובדי' ע"ה, כדחקן מעשות פ"ה מ"ג, וכן נהשור על הכשיעית חקן כהם שנה ומכור מהשיעיע לעובדי' חגל קדם מוחין, וכש"כ שמוחר קדם שיעיות, השיע דכל כנו סופו נבוא עיי מכשול להשור הלוא שדלור מסור לחתום ופי' ס"י ויע ס"ק ג"כ].

RAMA 36 (אורח קוס)

ויש מקלין אם נותן לעני (יא) בתורת (ז) צדקה (הרי"י ס"ב)

MISHNA BEEURA 37 (אורח קוס)

(יא) בתורת צדקה. דלא ספקעינן מצות צדקה בשביל חשש שמא לא יברך, ואף על גב דגבי שמש בפסעיף הקודם חיישין, התם הנתנה לאו בתורת צדקה הוא, שנותן לו כעבור ששמשו [ל"ח]: אף אם יודע פודאי שלא יברך, אסור לתן לו אף בתורת צדקה, ודוקא אם מתוך רשעתו, אבל אם מתוך אגסו שאינו יכול לברך, לא נפקע מצות צדקה בשביל זה [פמ"ג].

SHLOMO ZALMAN R' (38) נחמן (ס' טה)
AURBACH

וְיִזְכְּרוּ שֶׁאִם אַחַד רוֹאֵה כַּחֲבֵרוֹ שְׂוֹתֶה יֵין שֶׁל עֲדֵלָה, וְאִינוּ יֹכֵל בְּשׁוֹם אוֹפֵן לְמוֹנְעוֹ אֵלָא ע"י זֶה שִׁיחֲלִיף אוֹתוֹ בֵּינָן שֶׁל טַבֵּל, אוֹ שֶׁל סַתֵּם יֵינֶם, דְּמִסְחָבֵר דַּאִין כַּאֵן שׁוֹם אִיסוֹר בּוֹה שְׁעוֹשָׂה מְעַשָּׂה בְּקוֹם וְעֵשָׂה, וְנוֹתֵן לוֹ יֵין שֶׁל טַבֵּל, כִּיּוֹן הֵלָא קַעֲבִיד שׁוֹם מַכְשׁוּל, אֵלָא אֲדַרְבַּה מְצִיל אוֹתוֹ בְּכַךְ מִמַּכְשׁוּל יוֹתֵר גְּדוּל. (אֵךְ מִסְתַּפֵּק אֲנִי לְפִי הַכֹּלֵל הַיְדוּעֵ שֶׁל הַמַּלְ"מ בַּפ"ד מִמְלוּה ה"ב, דַּאִין אִדָּם נַפְטֵר מִלְּפָנֵי עוֹר אֵלָא א"כ יֹכֵל הַנּוֹזֵר לִיקַח אֶת הַיֵּין בְּעַצְמוֹ, אוֹ יֵישׁ עֲכוּרִים שִׁיתֵן לוֹ, אֲבָל לֹא מִפְּנֵי זֶה שִׁישׁ יִשְׂרָאֵל אַחַר הֵלָא אִיכְפַת לֵי לְעִבּוֹר ע"ש, דְּלִפְיֵיז אֵיךְ הוּא הַדִּין בְּכַה"ג שִׁישׁ עוֹכְרֵי עֲבֵרָה שְׂמוֹכְרִים נִבְלָה וְטִרְפָּה לְיִשְׂרָאֵלִים, אִם מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל כֶּשֶׁר לְמַכּוֹר לְהֵם טִרְפָּה דְרַבְנָן, מִי אֲמַרְיָן דְּשֵׁרִי, הוּאִיל וּמְצִיל בְּכַךְ אֶת הָאוֹכְלִים מֵאִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא, אוֹ אֲפִשֵׁר דְּמַחֲמַת הָאֲחֵרִים שְׁעוֹבְרִים עַל לֹא דְלִפְנֵי עוֹר, אִי אֲפִשֵׁר לֵנוּ לְהַתִּיר מִשׁוֹם כֶּךְ לְמַכּוֹר טִרְפָּה דְרַבְנָן, וְלַהֲפִיקֵ מוֹה אִיסוֹר שֶׁל לְפָנֵי עוֹר).

וְיִזְכְּרוּ שֶׁאִין מוֹסְרִין דְּמִי שְׁבִיעִית לְעַם הָאָרֶץ, אַע"פ שְׁע"י זֶה לּוֹקַח מִמֶּנּוּ גוֹף הַפִּירוֹת שֶׁל שְׁבִיעִית, הֵיינוּ מִפְּנֵי שׁוֹה מִשׁ אוֹתָה עֲבֵרָה, וְגַם אֲפִשֵׁר שְׁע"י הַדְּמוּם הוּא עֲלוּל יוֹתֵר לְבוֹא לְיַדֵי עֲבֵרָה מֵאֲשֶׁר אִילוּ הִיוּ נִשְׂאָרִים אֲצִלוּ הַפִּירוֹת עֲצֻמָּן, מִשְׁא"כ בְּנִדְוָה, ה"ז דוּמָה לְמִי שְׁקוּטֵעַ אֲצַבֵּעַ מִרְגְּלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּכַרֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ בְּכַךְ מִקְטִיעַת כֹּל הַיָּד שְׁלוֹ, דְּפִשׁוּט הוּא דַּאִינוּ קְרוּי מוֹזִיק אֵלָא מַתְקֵן, וּמְצוּה הוּא דְקַעֲבִיד וְלֹא עֲבֵרָה, כֶּךְ גַּם כַּאֵן אִינוּ חֲשׁוֹב כְּמַכְשִׁיל אֵלָא אֲדַרְבַּה בְּמַעֲשָׂהוּ זֶה הוּא מְצִיל אוֹתוֹ מִעוֹן חֲמוֹר שֶׁל שְׁנַאת תּוֹרָה וְלוֹמְדֵי, וְלִכֵּן נִרְאֵה דְלִפִּי הַצּוֹרֵךְ שְׁפִיר רִשְׁאֵי לְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתָּה, וְצִרְיָךְ לְעֵשׂוֹת כֵּן אַע"פ שׁוֹה בְּקוֹם וְעֵשָׂה, וְכַע"ז פִּירְשׁוּ קְרָא דַּאֵל תּוֹכַח לְיָן פֶּן יִשְׁנֹאךְ, דְּכִיּוֹן שׁוֹה לֹלָא הוֹעִיל הָרִי אֶתָּה מַכְשִׁילוֹ בְּלֹא שֶׁל לֹא הִשְׁנֵא אֶת אַחֲיָךְ, וְאַע"פ כֶּ הַדְּבַר צִרְיָךְ הַכְרַעֵ. *

א

כִּיבוֹד בְּאִכִּילָה וְשִׁתִּיה לְמִי שִׁיּוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִבְרַךְ בְּהָא דְצִרְיָךְ כֹּל אֲדָם לְשׁוֹם דְּרַכִּיו וְלִכּוּיָן מְעֵשִׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם, חוֹשְׁבֵנִי בְּמִי שְׁבֹא אֵלָיו אוֹרַח חֲשׁוֹב, אֲשֶׁר אִינְנוּ שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמְצוּה, אֲבָל עֲדִיין יֵשׁ לוֹ אַהֲבָה לְבִנֵי תּוֹרָה, וְגַם חוֹמֵךְ בְּמוֹסְדוֹת תּוֹרָה וְכּוֹמוֹה, וְאִם הַבְּעַה"ב לֹא יִתְנַהֵג אוֹתוֹ בְּנִימוּס הַמְּקוֹבֵל לְכַבֵּד אוֹתוֹ כְּמִיּוֹ דְּמִיכָל וּמִשְׁתִּי, בְּגַלֵּל זֶה שְׂמַצֵּד הַדִּין אִיסוֹר לִיתֵן לְאֲכוּל אֵלָא לְמִי שִׁיּוֹדֵעַ שְׁנוֹטֵל יְדִיו וּמְבַרֵךְ (כְּמַכּוֹבֵאֵר בְּשׁו"ע או"ח ס"ו קס"ט סעי' ב'), וְכִמוֹ כֵּן אִם אֲפִילוֹ בְּצוּרָה מְכּוֹבְדַת יִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ לִיטוּל יָדָיו וְלִבְרַךְ, יִרְאֵה הַדְּבַר כְּפִגְיַעָה וְעֵלְבוֹן בְּכַבּוּדוֹ, וְזֶה גַם יִרְגִּזוּ אוֹתוֹ מֵאֵד, וְיִתְנֵן שְׁבַגְלָל הַדְּבַר הַזֶּה יִתְרַחֵק חו"שׁ בְּיוֹתֵר מִהַתּוֹרָה, וְגַם יִבּוֹא לְיַדֵי כַּעַס וְשִׁנְאָה עַל כֹּל הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, דְּבַכְה"ג חוֹשְׁבֵנִי, שְׁנוֹכֵן בְּאִמַת לְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּאִכִּילָה וְשִׁתִּי, וְלֹא לְחֲשׁוֹשׁ כֹּלֵל לְאִיסוֹר שֶׁל לְפָנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מַכְשׁוּל, מִשׁוֹם דַּאֵף שְׁאִין אוֹמְרִים לְאֲדָם לְעֵשׂוֹת אִיסוֹרָא זוּטָא כְּדִי לְהַצִּיל אַחֵרִים מֵאִיסוֹרָא רַבָּה, וְאִיסוֹר וְדַאִי לְהַפְרִישׁ תּוֹרָ"מ בְּשַׁבַּת כְּדִי לְהַצִּיל בְּכַךְ אַחֵרִים מֵאִיסוֹר חֲמוֹר שֶׁל טַבֵּל, מ"מ בְּנִידוּן זֶה, הוּאִיל וְכֹל הָאִיסוֹר שֶׁל הַנּוֹתֵן לוֹ לְאֲכוּל הוּא רַק עֲבֵרָה שֶׁל נְחִינַת מַכְשׁוּל, וְכִיּוֹן שְׁאִם לֹא יִתֵּן לוֹ לְאֲכוּל הָרִי יִכְשַׁל דְּאוֹרַח בְּאִיסוֹר יוֹתֵר גְּדוּל, נִמְצָא דְלִיכָא כֹּלֵל שׁוֹם עֲבֵרָה, כִּיּוֹן דְלִיכָא הַכָּא שׁוֹם נְחִינַת מַכְשׁוּל, אֵלָא אֲדַרְבַּה יֵישׁ כַּאֵן הַצֵּלָה מִמַּכְשׁוּל גְּדוּל מֵאֵד ע"י זֶה שֶׁהַחֲלִיף אוֹתוֹ בְּקוֹם וְעֵשָׂה בְּמַכְשׁוּל יוֹתֵר קֻטָּן.

עיין "מנחת שלמה" עמ' קפ"ט - ק"צ.

אמר לי הרב ששלשת התנאים שהוא כתב שם [1]. אורח חשוב. 2. עדיין יש לו אהבה לבני תורה. 3. תומך במוסדות תורה] - זה לאו בדוקא, אלא מה שצריך לבדוק בעיקר הוא: האם זה שלא תכבד אותו, יביא אותו לידי כעס ושנאה. ובמקרה כזה שעומדים בפני אדם "לפני עיור" קל ו"לפני עיור" חמור - לכתחילה צריך לעשות את המעשה של ה"לפני עיור" הקל, ואין זה נחשב כעבירה בשבילו כלל וכלל, וכמו בדוגמא של החלפת בקבוק יין של ערלה ביין של גוים, שצריך לעשות את זה לכתחילה. ושאלתי: האם לפי זה אסור לכתחילה להזמין יהודי שיודעים בו שאיננו מברך? וענה: גם כאן צריך לשקול מה תהיינה התוצאות מכך שלא תזמין את האדם הזה (כי גם זה יכול להביא לכעס ושנאה).

מעין זאת ענה הרב לשאלה של הרב יהודה אריה דינר השאלה היתה: "האם מותר ליתן משלוח מנות לכל הרוסיים הנמצאים בתוכנו וזה גורם להם קירוב לבבות למצוות. או שמא מאחר שלא יברכו. אסור משום לפני עור שיאכלו בלי ברכה?" וכתב לו הרב בתשובה: "בנוגע לרוסים ודאי דהוי מצוה". [נדפס ב"צהר" חלק ה' עמ' ס"ז].

הערת הרב זלמן נחמיה גולדברג: הביא מהרב שאם אחד רוצה לשחות יין של ערלה ויש אפשרות להחליפו בסתם יין של גוים יש להחליף לו להקל האיסור ואין בזה לפני עיור. ונראה שכך מבואר בתפארת שמואל על הרא"ש פי' איוהו נשך (אות ג') באחד שמלוח מעות בריבית דאורייתא שאפשר יש להתיר ללוות ממנו בריבית דרבנן כדי שעל ידו לא ילוה לאחר בריבית דאורייתא. אכן כל זה להרא"ש שבריבית דרבנן אינו עובר רק המלוה ולא הלוה רק שהלוה עובר בלפני עיור עיי"ש. ויש בדבריו עוד חידוש שאף שדעת המל"מ [פי"ד ממלוה הי"ב] שהנותן יין לנוזר אם הנוזר יכול ליקח בעצמו כגון בחד עברי דנהרא אין הנותן לו עובר בלפני עיור. אבל אם הנוזר בעצמו אינו יכול ליטול היין רק יש כאן ישראל אחר שיתן לו אסור ליתן לו ואם נתן עובר בלפני עיור דאורייתא. ולפי התפארת שמואל אם הישראל אחר יתן לו איסור דאורייתא מותר לי ליתן לו איסור דרבנן שבוה מצילו מאיסור חמור. ואם ישראל אחר ימכור לו איסור חמור, אם מותר לי למכור לו איסור דאורייתא קל צ"ע אם מותר וברע"א על הרמב"ם (הלכות עכו"ם פרק י"ב הלכה ה') כתב שהוא מסופק אם מותר לאשה לגלח את פאת ראש האיש באופן שאם היא לא תגלחנה יגלח בעצמו ויעבור שנים אחד משום מקיף ואחד משום ניקף ואם האשה תגלחנה יעבור אחד משום ניקף. יתכן שמותר לאשה לגלחנה ואין בזה משום לפני עיור.

עוד בענין נתינת אוכל לאורח שאיננו מברך [130]

שפ

שאלתי את הרב (ביחס לדבריו ב"מנחת שלמה" עמ' קפ"ט - ק"צ): האם לא עדיף להפקיר את האוכל שנותנים לפני אורח שאיננו מברך, ובכך להינצל לגמרי מאיסור 'לפני עיור'?

הרב ענה: אל תפקיר את האוכל - תטפל באורח.

שמעתי מהרב איתן דיקן

הערת הרב זלמן נחמיה גולדברג: שאל אם מותר להפקיר אוכל לפני מי שאינו מברך וענה שלא ונראה שזה פשוט שגם המפקיר עובר על לפני עיור כגון שיפקיר יין כדי שיטול הנוזר שהדי הוא מכשילו ומה נ"מ אם מכשילו בשלו או בשל הפקיר ולעני"ד נראה שהמכבד לאורח שאינו מברך יברר בעל הבית ויוציאו, ויאכל גם בעל הבית ואף שאין כוונת השומע לצאת ידי חובה, במצוה דרבנן יוצא גם בלי כוונה ועיין בשו"ע הגר"ז [אור"ח סי' רי"ג סעיף ד'] שכתב שאחד ששמע ברכה מאחר לא יברך בעצמו שכבר יצא כשמיעה והנה בהבדלה כתב הדש"ס [הביאו הר"ן ב"ה דף ז' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה אכל] שהשומע הבדלה בבית הכנסת חוזר ומבדיל בבית. וטעם הדבר שכל שנדעתו שאינו רוצה לצאת אינו יוצא גם למ"ד מצוות אינן צריכות כוונה, וכנראה שהגר"ז מדבר בסתם שלא היה בדעתו לא לצאת

שו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר חלק א - או"ח סימן כח

[תרמ"א. לתלמידו הרב ר' משה יאקאבזאן מהמבורג. אם מותר לבעל אכסניא להאכיל למי שאינו נוטל ידיו, ואין בו משום לפ"ע שברמ"א או"ח סי' קס"ג.]

מכתבו קבלתי וקודם אענה אני אומר דכלל גדול הוא, מה שמוסכם להיתר גמור בכל תפוצות ישראל ואף המהדרין מן המהדרין בתוך בעלי אכסניא לא שמענו ולא ראינו שמפקפקין להניח על שולחן האכסניא אותן שמזלזלין בנטילת ידיהם, דבר זה היתר גמור בלי שום פקפוק שבעולם ובלי דחוקים וחילוקים ופלפולים וחלילה להרהר על קדושי עליון רבני הקהלות לשנות ח"ו את תפקידם אם יהיה זה בגדר חובתם אף לאותם שיהיו שומעין לדברייהם וצייטין לאזהרתם.

ובאמת כל יסוד חקירתו רעוע ונופל וכשל עוזר ונפל עוזר ואין שום זכר בשום פוסק שלא למכור פת למי שאינו נזהר בנט"י רק לתת לתוך פיו או ליד איש כזה. ומקור דין זה הוא בחוקין ק"ז ע"ב אר"ז א"ר לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו (דייקא) של שמש אא"כ יודע בו שנטל ידיו. ואח"כ בברייתא והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו (דייקא) והרי"ף בסוף אלו דברים שהביא כל זה אע"פ דבדברי ר"י א"ר לא העתיק מלות לתוך פיו אבל בברייתא העתיק ג"כ ובא זה ולימד על זה. ובאמת הטור /או"ח/ בסי' קס"ט לא הביא מלות דלתוך פיו וכבר העיר ע"ז בב"י ומפרש באמת דאפי' לתוך ידו אסור אבל הבו דלא לוסף עלי'.

והנה ממאמר ריא"ר וברייתא זו ומקור הדין שלפנינו ברבינו יונה פ' א"ד פשיטא דמיירי ג"כ מזה דנתנו לתוך פיו. ור"י גופי' מפקפק אי אסור בדרך צדקה והובא ברמ"א /או"ח/ בסי' קס"ט. והב"י לא מחלק מפני שבביאורו לטור דוחה דברי ר"י. ויעויין בב"ח הובא במג"א /או"ח/ קס"ט סי' ק"ו וי"ו דמחלק אם עובר תיכף ומיד דהיינו בנתינה לתוך פיו למי שאוכל בלי נט"י ובין הנותן לאוכל בלא ברכה משום שבשעה שנותנו לו אינו עובר ואם אח"כ לא יברך מה עלינו לעשות.

והגדון שלפנינו משולב ומאוחד הכל כאחת. חדא עדיף עוד מהנותן ליד מי שאינו מברך דעכ"פ נותן המאכל לתוך פיו (או לתוך ידו להטור) משא"כ כאן דבעל אכסניא אינו עושה כלום וגם מקיים מצות צדקה דעושה צדקה בכל עת זה המפרנס אשתו ובניו ובכגון זה לא עלה על לב אחרון לאסור ולפחות מפרנסתו ולית ב"י פקפוק. וע"י הג"ל אין לנו צריכין לחילוקיו ופלפוליו.

RABBI AZRIEL

Rabbi Azriel Hildesheimer was born in 1820 in Halberstadt, Germany, and died in 1899 in Berlin. The scion of a rabbinical family, Hildesheimer studied at the yeshivah of Rabbi Jacob Ettlinger (q.v.) in Altona, who recognized Hildesheimer as his foremost disciple. Hildesheimer studied with Hakham Isaac Bernays in Hamburg. During 1851-1869, Hildesheimer served as rabbi and head of the yeshivah in Eisenstadt, Hungary, and was later invited to serve as rabbi of the Orthodox congregation Adat Israel in Berlin. The rabbinical seminary which he established in Berlin in 1874, later called the Hildesheimer Seminary, became famous throughout the world, and produced generations of rabbis, scholars, and communal leaders. His educational philosophy called for the use of general knowledge as an auxiliary to Torah study. Rabbi Hildesheimer was active in communal affairs, both in his congregation and throughout the world. He fought a vigorous battle against the Reform movement and toiled tirelessly for Jewish settlement in Israel, as a result of which he was called the "Prince of Eretz Israel." Hildesheimer was renowned for his great Torah erudition, although he published little in his lifetime, due to involvement in his many other activities. He produced an annotated edition of the Halachot Gedolot, novellae on the Talmud, and responsa, which discuss halachic issues dealing with Jewish observance in modern society

SHACH (41) ג' (יו"ט ק"ל:ו)

Noda B'Yehuda (42) ב'ז ז' נרדגה

דגול ברמב"ם

(סימן קנ"א בש"ך ס"ק א')
מש"כ בשב"ד סוכנים
וישראל סוכה... הא ור"ז
בישראל מזה הש"ס שחז"ק
ישראל הוא ואם בן מס
נינו לשאל ישראל נענין
לספרים מעשרה חבל נח"ס
לע"ד כוונת הש"ך ד"ק בישראל
חין מלווין לספרים כי אם
כפסוק כסוגי ויש ניד א"ס
אחר לספרים חייב לספרים
וכמו בקטן אוכל יכולות שהקטן
כוגג הוא ומספר דר"ס פ"ק
ק"ח דב"ח כסוגי מיידי
וכדמשת מדנ"ו כס"י פ"ס
כ"ס סכת ד"ק ג' פ"א סוף
ד"ס פטורי דח"ו וכו' פ"ג
חבל בישראל דרו"ה לעבור
כמ"ד פ"ג ח"ו פ"ד ח"ו ח"ו
ח"ו ומהר"ם נח"ד ח"ו ומהר"ם
אחר פ"ו ח"ו לספרים נדעה
בש"ך ומותר דק"ט פ"ק ס"ח
פ"ס דפוסקים כמות דכ"ו
ומותר פכתת מיד סוף ועוד
דכל עובר ע"ה כמ"ד יק"ח
פי"ח לח"ו דכ"ו

ו י"א בו . דס"ל דמי היכי דחמירין
בש"ס וכו' דמי דחמירין להוויי
ס"ס ויין דמיין דוקא בדק"ו כדמי
עברי דסכח ס"ס הכ"ו ממתירין
וסוכרין דמיין חיסור מדרבנן דוכח
אפילו לא הוי כמי חרי עברי דסכח
וכל זה לדעת הר"ם חבל לפט"ו דנ"ח
פ"ג ד"ע מוד"ס להוציא וחו"ס
פ"ק דעבודת כוכב"ם דע"פ כוכ"ו
חו מו"מ שרי והגמ"ר וחו"ס ומהר"ם
פ"ק דסכח ומהר"ן ס"ק דעבודה
כוכבים מיידי בישראל שהוא חייב
לספרים מחיסור וכדמכתב מהר"ם פ"ס
לח"ו גרע מוישראל קטן אוכל יכולות
שכ"ד מלווים לספרים כ"ס ישראל
גדול (* מח"כ"ס כע"כ כוכ"ו וישראל
מו"מ שח"ו חייב לספרים. הדע
סכ"ו כתב הר"ם דנ"ח דדעה הח"ס'
רפ"ק דעבודה כוכבים כדעת המהר"ם
פ"ס דשרי ול' מהר"ם רפ"ק דעבודת
כוכבים הוא כלפני הח"ס' פ"ס ח"כ
לפי דעה הר"ם יס"ו דברי הר"ם
סותרים זה לח"ו וכן רבינו יצחק
ר"ב ח"ג כתב כדברי הח"ס' רפ"ק דסכח ח"ל ור"ז כדפ"ו

SHULCHAN ARUCH (43) ג' (ס"ה ס"ו ח"א)

א *מן התורה אינו חייב (א) אלא (ב) כשעוקר חפץ מרשות היחיד והניחו ברשות הרבים או איכפא,
אבל פשט ידו לפניו וחפץ בידו (ג) ונטלו חברו העומד בפנים, או שפשט ידו (ד) *לחוץ וחפץ
בידו ונטלו חברו העומד בחוץ, שזה עקר וזה הניח, שניהם פטורים, (ה) אבל אסור לעשות כן
(ו) מדרבנן, ואם פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו (ה) לתוף (ו) יד חברו העומד בפנים, או שפשט
ידו לפניו ונטל חפץ מתוף יד חברו העומד בפנים (ו) והוציא לחוץ, שנמצא שהעומד בחוץ לכדו
עקר והניח, הוא חייב וחברו (ז) פטור אבל (ח) אסור. ונאפלו אם העומד בחוץ הוא אינו יהודי, אסור,
מפני שהוא פנותו על-מנת להוציא. והוא הדין להוציא ידו לחוץ (ח) והניחו ביד (ה) חברו העומד בחוץ

MISHNA BERUA (44) ה' (ס"ח ס"ח ח"א) זכורה

(ז) פטור אבל אסור. לא משום אסור שבת, אלא שכשיל את חברו וגורם לו להוציא חפץ
או להקניסו, ויש בזה אסור תורה משום 'לפני עורי'. ואם הוא מנה באפן שאם אפלו לא היה בידו הנה יכול לטלו, ולא קעבר א'לפני
עורי, (ח) מכל מקום אסור דרבנן איכא, דאפלו קטן אוכל נבלות בית-דין מצוין להפרישו, (ט) כלי-שכן גדול שלא יפוע לו, ולמוקד
לעבודת-כוכבים אסור להושיט גס-ידן דבר-אסור כמו לשא"ר ישראל, ואסור להשאיל לאדם כלי-מלאכה אם הוא תשוד לעשות בהם מלאכה
בשבת, אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת התר; ודוקא בדבר המצוי, אבל אם המלאכת-התר אין מצויה לעשות אין תולין בה, אם לא
מפני דרכי שלום (מ"א). עוד כתב, דלעובדי-כוכבים ליכא אסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי, לרב הפוסקים, אם לא דקאי בענין
שאינו יכול לטלו, דשם שניך 'לפני עורי', אבל אם יש לו אבר מן החי משלו (י) או שיכול לקנות במקום אחר, ליכא אסורא, וכבאר הגר"א
'ורה"צ' סימן קנא משמע דסבירא לה להלכה, דאפלו היכא דיכול לקנות במקום אחר גס-ידן אסור, עין שם, וכן פסק בפתח-השוקה שם
בשם שו"ת אמונת-שמואל וכן מצדד בברכ"יוסף שם. ודך-ארץ לומר לאדם שעוסק במלאכה: תצלה מלאכתך; ונאפלו לעובדי-גלולים; אבל
מי שעוסק במלאכת אסור, אסור לומר לו כך:

סימן עב

בענין מסחר הקייטערינג שעל הרבה התנוות מתנהגים שלא כשורה אם יש איסור מסייע ידי עוברי עברה

כ"ג טבת תש"ח.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר בן ציון ראקאו שליט"א ר"מ בלאנדאן.

בדבר אם מותר לעשות מסחר הכנת התנוות שהוא להשכיר האולם ולעשות הסעודה וכדומה שנקרא קייטערינג בע"ז באשר שבהרבה התנוות מתנהגים שלא כשורה ברקידות אנשים ונשים שהוא דבר עבירה וכדומה אם יש בזה משום לפני עור או מסייע ידי עוברי עברה. הנה כיון שבעיר גדולה כלאנדאן שיש הרבה אולמות להשכיר ויכולים בנקל להשיג אולם אחר ליכא לפני עור מדאורייתא כדאיתא בע"ז דף ו' וכן פסקו כל הפוסקים. אך הגידון הוא משום שיש לחוש לשיטת התוס' והרא"ש שבת דף ג' והר"ן שם דסברי דאיסור מדרבנן מיהא איכא מטעם שהרי חייב להפרישו מאיסור ואיך יסייענו בדבר עבירה.

אבל עיין בש"ך יו"ד סי' קנ"א סק"ו שמהדש דכיון שהוא משום שיש חייב להפרישו מאיסור. מותר לישראל מומר שאינו חייב להפרישו ובה אירו התוס' והמרדכי בע"ז שם שמתירין והתוס' והגמ"ר שבת שאסרו הוא בישראל כשר שחייב להפרישו. ופי' בדגמ"ר כוונת הש"ך דלא הו"ל במומר אלא דאף בסתם ישראל אין מצוין להפרישו אלא בעובר בשוגג אבל כשעובר במזיד על איזו עבירה אפילו אינו מומר אין ישראל אחר מצוה להפרישו עי"ש. והוא מוכרח דא"כ גם לומר אין מקום להתיר דגם מומר הא חייב באיסורין ואיזה מקור יש להש"ך שלענין חייב הפרשה מאיסור לא יהיה במומר, ולכן צריך לומר כפירוש הדגמ"ר דכוונתו לכל עושה במזיד שטובר דכיון דמה שמחוייבין להפרישו כתב הרא"ש שהוא ממה שאף לקטן אוכל נבלות מצוין להפריש לכן הוא רק כקטן שהיא כשוגג ולא כשהוא במזיד.

ובדבר הימים שאסורים לעשות נישואין שהוא לו הפסד גדול שהשכירות ליום הוא חמשים לידות שהוא סך ק"ב דאלאר אם מותר לו להשכיר ימים אלו הרקידות עבירה לפרוצים מישראל. הנה אף שלהש"ך ליכא איסור באופן שליכא לאי דלפני עור שהוא ביכולים לשכור במקום אחר. מ"מ ראוי להתמיר כהג"א אף שלמה שבארתי איכא ראייה גדולה להש"ך. ואם רוצה להקל כהש"ך אין למהות בו אף אם ההפסד הוא מהירות ולא הפסד ממש. ואם הוא הפסד ממש כגון שבלא זה לא יוכל לעסוק במסחר זה יש לו גם לכתחלה להקל כהש"ך. עיין ביו"ד סוף סי' רמ"ב בהנהגות הנראות באיסור והיהרר דהש"ך.

ובדבר הפירות והירקות שהעירויות מספקים להתלכידים אלו שאיכא היתר דמכירה שלא כבירא לן והם מבתים שאיכא להם העצמאי אי אפשר להו להשיג עבורם פירות שליכא איסור ספיהו שבויעת עלייהו, וכשלא יתנו להם לאכול ולכו הרבה תלמידים לבתי ספר האחרים שאינם ע"פ רוח התורה, הנה בעצם אין רצוני להשיב כל כך בהלכות התלוין בארץ. אבל כיון שזהו נידון בענין לפני עור שכה"ג שידך גם בשאר איסורין וגם מחמת שקיום חינוך העצמאי הוא קיום התורה לדורות הבאים ואנחנו בפה עסקים הרבה לקיומה בעוה"ז הננו מוכרחין לראות מה שאפשר לדון בזה. דהנה האיסור דלפני"ע הא ליכא דאם לא יתנו להם האוכלין הרי ודאי יאכלו אותם בבתיהם אף אם לא ילכו לבתי ספר אחרים ורק שאיכא איסור דרבנן שכתבו התוס' בשבת דף ג' ע"א ד"ה בבא, ויש להסתפק אם הוא מדרבנן מעין איסור לפני עור דהחמירו אף שבלא סיוע שלו היה עובר, או שהוא ענין איסור אחר דהא כתבו התוס' שחייב להפרישו מאיסור שמשמע דהוא טעם אחר, כהא דכתב הרא"ש שם סי' א' דאפילו קטן אוכל נבלות ב"ד מצוין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו. ואין ראייה ממה שלעכו"ם לא אסרו כדכתב הגמ"א סימן שמו"ז סוף ד', ונ"ל דלעכו"ם ליכא איסור לסייע במדי דאסור לו כמו באכר כן היה אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו וכן איתא בהדיא בע"ז דף ו' דכיון כ"ש לו ליכא אפילו איסור, דאף אם הוא שאסרו מדרבנן אף לסייע מדון לפ"ע ששידך לאסור אף לעכו"ם דאיסור לפ"ע יש אף לעכו"ם, אפשר לא רצו להחמיר בלפני"ע דלבני נח אלא בישראל, רעיון שבאורי הגר"א ביו"ד סימן קנ"א סק"ח שדחה הראיה בע"ז וכו' לכתוב דהא חייב להפרישו מאיסור וכו'.

ולכן סובר הש"ך דלישראל העושה במזיד ליכא דין תוכחה בשעת החטא אף באיסור דאורייתא דהא כל הטעם הוא מצד טענת מדה הדין אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי כדאיתא בשבת דף נ"ה ע"א, ובשעת החטא הוא כבורר גם לנו שלא יועיל או שלכן ליכא על שעה ההיא דין התוכחה וממילא ליכא איסור הסיוע באופן זה שא"א להפרישו. ואולי יש לפרש הא דתנן בפ"ד דאבות מ"ח רשב"א אומר ואל תסתדל לראיהו בשעת קלקלתו שפי' הרע"ב וכן אתה מצא כשהטא אדם הראשון לא נגלה עליהם הקב"ה עד שעשו תגורות, והובא זה במתוור ויטרי על פרקי אבות מתנומתא, שהוא מטעם זה דאין להוכיח בשעת החטא, וכן משמע בתפא"י אות צ"ב עי"ש וזהו אולי כוונת הרמב"ם פ"ה מדעות ה"ו שכתב ולא יראה להברו בשעת קלקלתו אלא יעלים עיניו ממנו שהוא שלא יוכיח אותו או אלא אחר זמן. ולפי"ז כשאחד עושה ע"פ הנראה חכם שפשוט שליכא דין תוכחה לאלו הסוברין שהנראה זו היא טעות כשידוע שלא ישמע להמוכח שאומר לו שהוא טעות דהא ודאי ברור גם לנו שלא ישמעו כל זמן שלא חזרו אליו שהורו להם, וכיון שליכא דין תוכחה ליכא איסור הסיוע להש"ך והדגמ"ר שכן ראוי לפסוק בעצם ובפרט שהוא באיסור דרבנן שיש למיזל לקולא, אף אם לא היה צורך גדול וכ"ש בעובדא זו שהוא צורך גדול כיון שיש לחוש שילכו ת"ו לבתי ספר שאינם ע"פ רוח התורה.

וכעין זה כותב להתיר בספר שו"ת תורת חסד (להגאון מליובלין ז"ל) האו"ח סי' ה' הוא נשאל אם ע"ד הבתי משקאות שנותנים לאכול ולשתות במתיר לכל הבא אליהם ורבים אוכלים בלא נטי"ו וברכת המוציא אם יש על הבעה"ב חשש איסור משום לפי"ע, ודבריו תשובתי בירר בהרחבה אם יש בכלל איסור לפי"ע באיסור דרבנן כל עוד לא מאכילו בידים ובפרט כשאין גוף הרבר איסור ומכשול בעצם, וכמו"כ אי יש איסור כשמושיט לו את שלו, וכן הביא כמה דעות ראשונים דאין איסור מסייע (כשיכול לישלו בעצמו) אלא באיסור דאורייתא, ובפרט כשיודע בבירור שלא ישמע לו וזאת הלכה העלה דמ"ט הרמ"א באו"ח סי' קס"ג סעיף ב' דאסור להאכל לכו שלא נטל ידיו משום לפי"ע היינו רק כשנתן לו משלו במתנה דאז הוי כמו תרו עיברי דנתרא דאינו יכול לישלו בעצמו, אבל כשקונה ממנו במתיר ספק סבירו לקנות לו פת בכל מקום אי"כ ליכא איסורא כלל, ואף אח"ל דאפילו בכה"ג איכא איסורא בשאר איסור דרבנן מימי יש לחלק בין איסור דרבנן שאסרו בהחלט ויש תורת איסור על אותו דבר ובין היכא שהכמים גזרו רק חיוב על האדם כמו נטי"ו לאכילה ואין על הפת שם איסור כלל ובכה"ג ודאי שרי עיי"ש באריכות, ואי"כ דון מינה גם לנדרים והגם דבנקודה אחת כאן יותר גרוע מנדונו של הבעל תורת חסד ז"ל, דבשם עכ"פ אין בעל האכסניא מחור אחר העברין להומינו לבוא אצלו, ובנדונו הרי עוד מוזינו לעשות את האיסור, אבל זיל בתר טעמא, וכל טעמי היתיר שכותב הבעל תורת חסד ישנו גם בנדונונו (וגם בשם למעשה יש שבעל האכסניא גם מומין שיבואו אצלו לסעוד) וכמו"ל י"י.

אמנם חילול השם יש כאן, שכאים לביתו במכונות בפרהסיא בעצם יום השבת, ולכן יש לראות שעכ"פ לא יחנו את מכונותם סמוך לביתו במקום שירגישו שבאו במיוחד אצלו, כי בעון חילול השם אחד שוגג ואחד מזיד ואין תלוי במה שמכוין לטוב, ונראה שישתדל כפי כחו למונעם מחילול שבת, אבל אם זה אי אפשר ומרגיש שיש כזה תועלת להחזירם למוטב, לא ימנע לעשות מפני איסור לפני עור, רק יקרב אותם כפי האפשר, ושמאל דוחה וימין מקרבת, ויזהר ויודיע אותם תמיד תומר חילול שבת ומתיקות שמירתה ובעזרת השי"ת יחזיר אותם למוטב, ואין לך כיבוד אב ואם כמוהו.

ובמק"א הבאתי מדברי המשנה ברורה בשעה"צ סימן ש"ו ס"ק מ"ד שאב חייב לדאוג לבתו שלא תשתמד שהוא גואלה וקרוב לה, ומשמע שזהו חובה מיוחדת בקרובים, ולפי זה נלע"ד דאף שבעלמא במחלל שבת בפרהסיא שאינו עושה מעשה עמך פטורין להוכיחו וכמבואר במשנה ברורה סימן תר"ח ובה"ל שם עיין שם היטב, מכל מקום באביו שנטמע בין העכו"ם חייב לגואלו, וסיבת החיוב אינו רק מצד צדקה שחייבין לכל עניי ישראל, אלא דין גאולה לקרובים ואפילו מחללי שבת צריך להשתדל לפי כחו לגואלם שזה הלכה מיוחדת.

שאלה: בן בעל תשובה מזמין הוריו לסעודת ליל שבת ויודע שיחזרו לביתם במכונות.

הנה טענת הבן היא שבדרך זו הוא מקרב את הוריו ליהרות, רק שחושש כמה שמכשילים לחלל שבת, אבל מאידך הם בלאו הכי מחללים שבת ולא איכפת להם, רק תקותו שלאט לאט יתקרבו, ולדבריו כבר הוזהר התקדמות שיש אצלם כבר גישה אחרת לדת, ותולה הדבר בזה שמקרב אותם ומזמינם אף שנוסעים בחזרה הביתה, אבל שואל שמה אסור משום איסור לפני עור.

נראה שיסוד האיסור דלפני עור הוא דומיא דעור שמכשילו, אבל אם כוונתו רק לטובת עצמו לא נקרא מכשיל, אלא כמו שרופא מנתח לא נקרא מכה חבירו, כך כאן הלוא אין כוונתו להרע לו או לייעץ לו עצה שאינה הוגנת, אלא שמקוה בזה להדריכם ולקרבים לדרך האמת, ומה שחבירו מחלל שבת עי"ז אינו אלא עושה רעה לעצמו ולכן אין בזה איסור לפני עור, וכיון שאינו מצוה אותם לנסוע, ואדרבה, הודיע להם שמצטער בכך, תו אין כאן חיוב ערבות להפרישם במחללי שבת בפרהסיא, וע"כ נראה שגם איסור לפני עור אין בזה שכוונתו לטובתם. (ועיין שי"ך ודגו"מ וי"ד קנ"א שאין חיוב להפריש מומר

משה (אורח: 3:6 - 63) סימן צ"ג (50) Rⁱ MOSHE FEINSTEIN

באור איסור שיש בהזמנת אנשים שיבואו
להתפלל בביהכ"נ בשבת כשיודעין
שיבואו במאשינעס

מ' לעומר תשי"ג.

נשאלתי מהרב ר' נפתלי קארלבאך מדעטראיט אם יש איסור לפני עור להזמין אנשים שיבואו להתפלל בשבת לביהכ"נ כשיודע שיחללו השבת בנטיעה במאשינעס. והשכתי דלהזמין את הרחוקים באופן שאי אפשר שיבואו בלא הלול שבת ודאי אסור. והוא עוד גרוע מאיסור לשניע שהרי הוא עיד באיסור מסית. ואף שאיסור מסית לחיוב סקילה הוא רק מסית לעבוד עכו"ם. מ"מ לענין האיסור ועיגש כלפי שמיא בכל החומר שאין טוענין למסית יש בכל האיסורים כמפורש בסנהדרין דף כ"ט שיליף ר"ש בר נחמן א"ר יונתן מנין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני אף שלא היה חסא ע"ז אלא האיסור אכילה מעץ הדעת. הויגן שאיסור מסית יש לכל עבירה. אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז. אבל בדיני שמים יענש. ולא ילמדו עליו סנגוריא.

ואיסור לשניע יש אף באיגם רחוקים כ"כ כשיודע שיתעצלו לילך ברגלים ויסעו במאשינעס אבל איסור מסית ליכא באיגם רחוקים. ואם אינה בלשון הזמנה אלא סתם הודעה שעושים מנין ונותנים פרסים להבאים להתפלל שהכוונה בעצם הוא רק לקרובים אבל ידוע שיבואו גם רחוקים במאשינעס מסתבר שאין בזה דין מסית ודין לשניע יש להסתפק. וצריכים לפרש שלא יתנו פרסים אלא לאלו שיבואו ברגליהם בהיתר.

ובדבר שרועה להסתלק מלהיות מעמבער בבית הכנסת שהרבה מהמתפללים שם אין מתנהגים כשורה. דעתי נוטה שאין להסתלק כדי שיהיה מי שימחה בידם. ואין להתיאש לומר שודאי לא ישמעו. כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החשך. ולכן אילי תועיל המחאה להרבה איסורים. אך הוא כ"ז שמתנהגים בביהכ"נ כשורה. אבל אם ישנו ח"ו מסדר ביהכ"נ כגון שיסלקו המחיצה שבין אנשים לנשים או שישנו אף במקצת סדר התפלה וקה"ת מחויבין כל יראי ה' להסתלק מלהיות מעמבערס שם.

משה פיינשטיין

סימן צ"ג

בע"ב שרועים לעשות מנין עבור היגוד
הילדים וברור שיבואו במאשינעס בשבת

י"ג תמוז תש"ו.

מע"כ ידידי הרב מהר"ר אריה משה אלי
קאפלאן שליט"א.

הנה בדבר רצון הבע"ב לעשות מנין עבור הילדים לחנכם שברור שיבואו במכוניות ויחללו השבת מצד רחוק המקום. פשוט וברור שאסור אף לקטנים שאינם בני מצוה. וכי חנוך תפלה עדיף מחנוך מצות שבת. וגם הא הוא כמצוים אותם לבוא להתפלל בהמנין אף באופן שיחללו שבת. ולכן ודאי ח"ו להסכים לדבר כזה שהיא לא לחנוך למצות אלא אדרבה לחנכם להיפוך ח"ו. ואם הבע"ב לא ישמעו ויתקנו המנין שהוא אדרבה קלקול והעברה על דת באיסור שבת החמורה וכתר"ה אין בכוונו להפר עצתם רק במחאה בדברים. אינו רואה מה יכול כתר"ה לעשות עוד. אבל מ"מ צריך בכל העת לדבר בזה בחומר האיסור ואם יודמן איזה עצה שיוכל להפר זה ודאי יתחייב להפר זה ולבטל את המנין שגורם חלול שבת. ובודאי כל זמן שיהיה המנין יש לכתרה לדבר עם כל אחד מהילדים ביחוד שיבאו ברגל אולי יועיל זה לאחדים מהם כי זהו מצות תוכחה ולמוד. יודו.

משה פיינשטיין

ר' שלמה זלמן (51) כ' אב תשנ"ב

It is permissible to invite even a person who lives at a distance from the place of prayer and to offer him a place to sleep close to that place in a manner such that he will not need to desecrate the Sabbath. Even if he does not accept the offer, there is no obligation to tell him to refrain from coming because of that, nor is it necessary to admonish him that it is forbidden to travel by automobile.¹¹

הרב שלמה זלמן אויערבאך
פעיה"ק ירושלים תובב"א

ב"ה. יום ד' ניסן תשמ"ח

לכבוד ידידי ומכובדי הרב מיכאל שון שליטא חבר הנהלת ישיבת אור
שמת בעיה"ק ירושלים ת"ו.

הנני משיב לו בזה בקיצור על השאלות שכב' הציג בפני בקשר לניהול
מנין תפילה עבור רחוקים שרוצים לקרב אותם לתורה ומצוות ע"י
השתתפותם בסדרי תפלה, ובהסתמך על הספר החשוב מלמד להועיל סי' כ"ט
שהביא מהרבה גדולי עולם להקל בזה במחללי שבת שבזמננו שהם כעין
תינוקות שנשבו, ובפרט כשה נעשה למטרה קדושה של קירוב רחוקים

לתורה וי"ש, לכן נלענ"ד פשוט כדלהלן.

(א) מותר להזמין גם מי שגר רחוק ממקום התפלה, ולהציע לו מקום לינה
קרוב למקום באופן שלא יצטרך כלל לחלל שבת, ואף אם לא יקבל את
ההצעה אין חייבים להגיד לו שימנע משום כך לבוא, וגם אין צריכים
להזהיר אותו שאסור להגיע ברכב.

(ב) מגרש חניה של בית הכנסת אשר בו מקיימים את התפילה חייב להיות
סגור במשך כל השבת ויו"ט.

(ג) רצוי לא לצרף מי שעדיין מחלל שבת בפרהסיא למנין לכל דבר
שבקדושה הדורש עשרה.

(ד) אם יש עשרה כשרים בלעדס אפשר לקרוא אותם גם לעלות לתורה
ולהרשות לכהן לעלות לדוכן בברכת כהנים.

והנני חותם בברכה שנותן התורה יהא בעזרתכם לקרב לבותיהם של
ישראל לאבינו שבשמים ויחיש ישועתו לנצח.

ידידו מוקירו שלמה זלמן אויערבאך